FÚZAČE (CERAMBYCIDAE) DEVÍNSKEJ KOBYLY

BOCKKÄFER VON DEVÍNSKA KOBYLA

(COLEOPTERA , CERAMBYCIDAE)

Eduard Jendek

Táto práca je výsledkom výskumu, ktorý som uskutočňoval na území Devínskej Kobyly. Podstatnú časť materiálu som získal vo vegetačnom období r. 1976. Vlastné výsledky, kvoli lepšej predstave o rozšírení uvedenej čeľade na skúmanom území, som doplnil prehľadom druhov zistených na Devínskej Kobyle Ladislavom Barabásom. L. Barabás skúmal faunu Malých Karpát v rokoch 1971-1972 a vo svojej práci zahrnul i množstvo poznatkov z územia Devínskej Kobyly. Zo starších autorov sa o poznanie fauny okolia Bratislavy najviac zaslúžil Korbel /1957/, ktorého práca obsahuje aj množstvo poznatkov o sledovanej čeľadi. Devínska Kobyla sa často spomína aj v klasickom diele Roubala / 1936-41 /. Hamšík /1970/ spracoval faunu Coleopter Devínskej Kobyly a zároveň podal aj prehľad o sezónnej dynamike pri niektorých dominantných druhoch. V jeho práci však chýbajú údaje o výskyte niektorých fúzačov. Celkove sú Coleoptery Devínskej Kobyly málo spracované a sú predpoklady, že sa na tomto neveľkom území nájde ešte množstvo nových druhov. /Mišík, Gulička, Urvichiarová, 1974/

Na záver by som chcel poďakovať prof. RNDr. Ladislavovi Korbelovi za zrevidovanie časti materiálu a odborné rady a pripomienky k práci. Moja vďaka patrí aj RNDr. Iljovi Okálimu za sprístupnenie zbierok Slovenského národného múzea a za požičanie ťažko dostupnej entomologickej literatúry.

Charakteristika územia

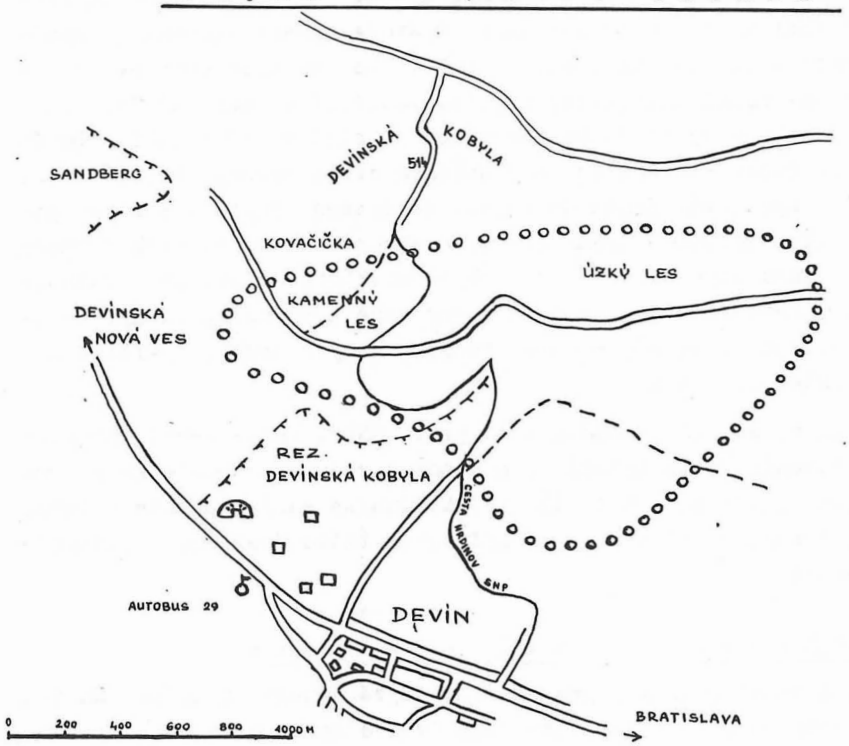
Územie Devínskej Kobyly predstavuje najzápadnejší výbežok Malých Karpát, od ktorých ho oddeľuje Lamačský úval a časť Viedenskej panvy. Stredom a súčasne najvyšším bodom je Devínska Kobyla /514 m/.

Po geologickej stránke sa na stavbe Devínskej Kobyly podieľajú horniny kryštalického jadra a obalových sérií. Vápence a dolomitické vápence sú rozšírené na masíve Devínskej Kobyly. Povrchové vody odvádzajú lem v malej miere stále povrchové toky, čo súvisí s malou plochou územia a s veľkou priepustnosťou sedimentov, ležiacich na vápencovom podklade /Földeš, 1960/.

Skúmané územie patrí do teplej klimatickej oblasti, do teplého, mierne vlhkého úseku s miernou zimou /Konček, Petrovič, 1957/.Priemerná ročná teplota vzduchu je približne 9,5° C. Najteplejší mesiac je júl /19,5° C/. Rozloha skúmaného územia asi 1,6 km2.

Dostál /1960/ Devínsku Kobylu vyčleňuje fytogeograficky ako samostatný celok, pripájajúci sa k Malým Karpatom. Floristické zloženie je veľmi pestré, odpovedajúce aj pestrému geologickému zloženiu. Vyskytujú sa tu také druhy, ktoré ako povodné nerastú na žiadnom inom mieste v ČSSR /Futák, 1964/.

Mapka skúmaného územia

Opis biotopov

Výskum som prevádzal hlavne na južnej a juhovýchodnej strane Devínskej Kobyly po okrajoch prírodnej rezervácie.

a/ miešaný les - prevažnú časť biotopu tvoria dubovo-hrabové lesy, s primiešanými ďalšími listnáčmi lipa, jaseň, brest .

b/ vinice a sady - územie leží v spodnej časti južného svahu a tvoria ho sady, ktoré od druhej svetovej vojny nechali prirodzenému vývoju. Prevládajúce dreviny : slivka, čerešňa, orech.

c/ lúky a stepi - toto pásmo je charakteristické porastami kerov s prevahou hlohu, šípky, trnky.

Materiál a metodika

Pri zbere materiálu som použil viacero entomologických metód :

1/ metóda individuálneho zberu - prezeranie kmeňov dreva uloženého v metroch a vegetácie;

2/ šmýkanie vegetacie entomologickou sieťkou;

3/ oklepávanie vysokých rastlín, krov a stromov do sklepávača.

Dokladové exempláre mám sčasti vypreparované ako suchý zbierkový materiál a časť, tiež suchú, uloženu v epruvetách.

Prehľad zistených druhov

Poznámka: Ak nie uvedené ináč, rozumie sa lgt. a coll. Eduard Jendek a rok 1976.

Rhagium sycophanta (Schrank.) - často sa vyskytoval v lese na ceste s uskladneným drevom 16.5. - 10.6. .

Rhagium mordax (Deg.) - spoločne s predchádzajúcim. Hojne.

Stenocorus quercus (Götz.) - hojne lietal na lesnej ceste pri besiedke. Nájdený na dreve besiedky aj na rozličných lesných rastlinách. Na čerstvo porúbanom dreve som ho nepozoroval. Koniec mája a jún.

Stenocorus meridianus (L.) - spoločne s predchádzajúcim, ale menej hojný. 5 exemplárov .

Acmaeops collaris (L.) - hojne od mája do júla v júni hromadne na roznych kvetoch v celom skúmanom území.

Cortodera humeralis (Schall.) - cca 15 ex. nájdených od 10.-20.5. na jedinom hlohu na okraji lesa. 1 ex. na vytekajúcej miazge orecha v v ovocnom sade.

Grammoptera ustulata (Schall.) - 2 ex. 24.5. na hlohu pri okraji lesa.

Grammoptera variegata (Germ.) - lgt. Barabás.

Grammoptera ruficornis (F.) - od mája do júna veľmi hojná na kvetoch napr. hlohu, okoličnatých v celom území.

Allosterna tabacicolor (Deg.) - hojná od mája do júla spoločne s predchádzajúcou ale s dlhšou dobou výskytu.

Leptura sexgutata (F.) - 8 ex. v lese na kvetoch okoličnatých 6.6. - 22.6. .

Leptura maculicornic (Deg.) - hojná v celom skúmanom území, v lese i v sadoch na rozmanitých kvetoch VI. - VII.

Leptura sanquinolenta (L.) - 11.6.-20.6. 4 ♂ v lese na kvetoch okoličnatých. 1 ♀ na Chryzanthemum leucanthemum na okraji dubového lesa.

Vadonia livida (F.) - veľmi hojná na najroznejších kvetoch po celom území Devínskej Kobyly od júna do júla.

Judolia cerambyciformis (Schr.) - dosť hojná na lesných kvetoch od začiatku júna do prvej tretiny júla.

Judolia erratica (Dalm.) - spoločne s predchádzajúcou ale hijnejšia a viac rozšírená hlavne okraje lesov VI. - VIII.

Strangalia aurulenta (F.) - 1 ex.chytený dňa 7.7. za letu na lesnej ceste.

Strangalia maculata (Poda) - veľmi hojný druh od konce mája do júla po celom území na roznych kvetoch.

Strangalia melanura (L.) - veľmi hojná po celom území na kvetoch od júna do júla.

Strangalia bifasciata (Müll.) - spoločne s predchádzajúcou VI.-VII.

Strangalia septempunctata (F.) - tento druh bol veľmi hojný hlavne na okrajoch lesov, na kvetoch okoličnatých. Nachádzal sa však v menšom počte po celom území od júna do konca júla.

Strangalia nigra (L.) - 1 ex. chytený v sade na xerotermofilnej lúke na kvete okoličnatej rastliny 24.5. Barabás tento druh uvádza ako veľmi početný (pre Karpaty).

Cerambyx scopoli (Füessly.) - tento druh sa vyskytoval hromadne na dubových polenách po stranách lesnej cesty od mája do júna. V máji som chytil 3 ex. na kvetoch hlohu a niekoľko ďalších na odumierajúcej čerešni spoločne so Saperda scalaris.

Axinopalpis gracilis (Kryn.) - na suchom orechu, lgt. Barabás.

Obrium bicolor (Kraatz.) - 1 ex. na Lonicera, lgt. Batabás.

Stenopterus fufus (L.) - hojný v stepnách formáciách na kvetoch (Achilea, Chryzanthemum) od konca júna do júla.

Molorchus minor (L.) - lgt. Barabás.

Molorchus umbellatarum (Schreb.) - dňa 9.8. 1 mrtvy ex. v suchej vetvičke hrušky, v ktorej sa vyvíjal.

Rhopalopus macropus (Germ.) - 7 ex. chytených na lesnej ceste s drevom, 1 ex. v ovocnom sade na uschýnajúcej vetve orecha. V.-VI.

Pyrrhidium sanquineum (L.) - 3 ex. na lesnej ceste s drevom dňa 15.5.

Phymatodes testaceus (L.) - dosť hojný v lese na suchom dubovom neodkornenom dreve. 26.5. - 26.6.

Phymatodes rufipes (F.) - lgt. Barabás.

Phymatodes fasciatus (Vill.) - sklepávaný zo šlahúnov viniča, lgt. Barabás.

Phymatodes alni (L.) - 1 ex sklepaný 15.5. zo sochého dubového konára v lese.

Xylotrechus arvicola (Oliv.) - 30.6. v lese na spodnej strane dubového polena v tieni. Nie je mi známe, že by tento druh uvádzal nejaký autor z Malých Karpát a okolia. Známe náleziská zo Slovenska : Solčany, Slovenské Nové Mesto Heyrovský, 1955 .

Xylotrechus antilope (Schönh.) - 2 ex. na skládle na osvetlených dobových polenách in copulla. 20.6.

Clytus arietis (L.) - nehojne v máji na kvetoch hlohu. 1 ex. dňa 26.5. na suchom konári slivky spoločne s Lampra dives (Guil),(Buprestidae) . 29.5. niekoľko ex. na dubových polenách na slnku.

Plagionotus detritus (L.) - lgt. Barabás.

Plagionotus arcuatus L. - hromadne na skládke dreva v lese od začiatku mája,ojedinele až do konca júna.

Plagionotus floralis (Pall.)- 1 ex. zošmýkaný 3.7. z porastu na lúke v dolnej časti lokality v ovocnom sade.

Chlorophorus varius (Mull.) - v júni až auguste v stepných formáciách a na xerotermofilných lúkach na roznych kvetoch hojne so Stenopterus rufus.

Chlorophorus figuratus (Scop.) -- 4 ex. 11.-27.6. na rozmanitých kvetoch (Achilea, Chryzanthemum, Cornus) .

Chlorophorus sartor (Mull.) - hojný v júli spoločne s Chlorophorus varius.

Chlorophorus hungaricus (Seidl.) - na Dorycnium pentaphylum,lgt.Barabás.

Anaglyptus mysticus (L.) - v máji hojný v celom území na hlohu.

Dorcadion aethiops (Scop.) - 15.5. 1 ex. pristúpnutý na ceste.

Dorcadion pedestre (Poda.) - lgt. Barabás.

Mesosa curculionoides (L.) - lgt. Barabás.

Mesosa nebulosa (F.) - na dube, lgt. Barabás.

Oplosia fenica (Payk.) - 2 ex. na lipových polenách v lese na skládke dreva 4. - 29.5.

Anaesthetis testacea (F.) - na suchom orechu, lgt. Barabás.

Pogonocherus hispidulus (Pill.) - dosť hojne na dube, lgt. Barabás.

Pogonocherus hispudus (L.) - spoločne s predchádzajúcim lgt.Barabás.

Calamobius filum (Rossi.) - koncom júna bol dosť hojne šmýkaný z rôznych trávin v celom území pri okraji lesov i v čisto stepných formáciách. Tento druh udávaný Heyrovským (1955) ako veľmi vzácny z južného Slovenska, preniká čoraz častejšie z juhu na naše územie a na príhodných biotopoch stávajú sa jeho populácie pomerne hojnými.

Liopus nebulosus (L.) - 1 ex. 16.5. na dubových polenách v lese, v sade v máji až júni hojný na suchom orechu, v ktorom sa vyvíjal.

Exocentrus adspersus (Musl.) - na dube hojne, lgt. Barabás.

Exocentrus lusitanus (L.) - 2.7. 1 ex. sklepaný zo suchej lipy na okraji lesa. 30.6. 1 ex. podvečer náhodne za letu.
Agapanthia violacea (Fabr.) - hojne šmýkaná v čiste stepných formáciách z rôznych tráv v máji.
Agapanthia villosoviridescens (Deg.) - 20.6. 1 ex. uprostred vinohradov v malom sade na žihľave.
Saperda carcharias (L.) - lgt. Barabás.
Saperda scalaris (L.) - hojne, ale lokálne v ovocnom sade na dvoch odumierajúcich čerešniach, spoločne s Cerambyx scopoli a Antaxia candens (Panz.) (Buprestidae) . 15.5. - 6.6.
Oberea linearis (L.) - 1 ex. náhodne 3.7. na mladom orechu neďaleko lieskových krov. Z devínskej Kobyly ju neuvádza doposiaľ ani jeden autor.
Oberea erythrocephala (Schrank.) - 1 ex. 6.7.1975 zošmýkaný z porastu Euphorbia na južnej strane okraja lesa.
Stenostola ferrea (Schrank.) - hojne ale lokálne v máji v lese na lipových polenách uskladnených v tieni.
Stenostola dubia (Laich.) - spoločne s predchádzajúcim.
Phytoecia nigripes (Voet.) - 1 ex. 3.7. na kvete okoličnatej rastliny v malom sade uprostred vinohradov.
Phytoecia coerulescens (Scop.) - 1 ex. 26.6. zošmýkaný z porastu hadinca (Echium) na okraji poľa.
Phytoecia cylindrica (L.) - lgt. Barabás.
Phytoecia nigricornis (F.) - 1 ex. 19.6. zošmýkaný z rozličných tráv pri okraji lesa spoločne s Calomobius filum.
Phytoecia icterica (Schall.) - 1 ex. 3.7. spoločne s Phytoecia nigripes na okoličnatých kvetoch.
Phytoecia pustulata (Schrank.) - 1 ex. 17.5. zošmýkaná z bylinného porastu pod ovocnými stromami.
Tetrops praeusta (L.)- 1 ex. 15.5. na suchom konári hrušky,v ktorom sa vyvíjal spolu s Molorchus umbellatarum.
Tetrops starki (Chevr.) - lgt. Barabás.

Na záver predkladám stručný prehľad ďalších druhov z Devínskej Kobyly, ktoré na tomto území zbierali hlavne starší autori / Roubal , Heyrovský, Kava, Šlégl a iní/:
Prionus coriarius L.; Rhamnasium bicolor Schrank.; Leptura unipunctata F.; Strangalia aethiops Poda.; Spondylis buprestoide L.; Criocephalus rusticus L. ; Asemum striatum L.; Cerambyx cerdo L.; Cerambyx miles Bon.; Dilus fugax Oliv.; Xylotrechus rusticus L.; Purpuricens budensis Götz.; Dorcadion fulvum Scop.; Lamia textor L.; Acanthocinus aedilis L.; Agapanthia dahli Richter.; Saperda populnea L.

Vyhodnotenie materiálu

Na území Devínskej Kobyly sa za roky 1971/72 / Barabás / a 1976 /Jendek/ zistilo 73 druhov fúzačov čo predstavuje približne 1/3 u nás sa vyskytujúcich druhov.Sám som zistil za 1 rok 54 druhov na tomto pomerne malom území. Celkový počet doteraz zistených druhov je 90. Aj keď množstvo druhov sa zdá byť pomerne veľké,predsa možno predpokladať ešte iné druhy Clytus rhamni Germ.; Leptura rufipes Schall.; Purpuricens kaehleri /L./ a iné i vzácne druhy.

Z pozoruhodnejších nálezov je zaujímavé zistenie druhu Xylotrechus arvicola,ktorý Heyrovský /1955/ udáva zo Slovenska len zo Solčian a Slovenského N. Mesta a Oberea linearis, ktorú z tohto územia neudáva doposiaľ žiaden autor.

Zaujímavý je aj vcelku hojný výskyt druhu Calomobius filum, ktorý bol ešte nedávno pokladaný za veľmi vzácny a sporadicky rozšírený/Heyrovský, 1955/.

Uvedené výsledky dokazujú, že fauna fúzačov /Cerambycidae/ Devínskej Kobyly je druhovo veľmi pestrá. Vyskytuje sa tu celý rad pre územie Slovenska vzácnych a teplomilných druhov. Vzhľadom na uvedené hodnoty, zasluhuje si toto územie väčšiu pozornosť a starostlivú ochranu.

Zusammenfassung

In dieser Arbeit legt der Autor die Ergebnisse seiner Forschung der Bockkäferfauna /Cerambycidae/ auf dem Gebiet von Devínska Kobyla vor. Auf diesem Gebiet wurden in den Jahren 1971/72 /Barabás/ und 1976 /Jendek/ 73 Arten von Bockkäfern gefunden.

Literatúra

Barabás, L., 1976: K rozšíreniu liskaviek a fúzačov na území Malých Karpát. Entomologické problémy 13, s. 47 - - 67.

Dostál, J., 1960: The phytogeographical regional distribution of the Czechoslovak flora. Sborník čs. spol. zemep. s. 193 - 202, Praha.

Földeš, A., 1960: Geografické pomery neogénu oblasti Devínskej Kobyly /Diplomová práca/ s. 123

Futák, J., 1964: Botanické zajímavosti Devínskej Kobyly. Svět vědy 11, s. 656 - 658.

Hamšík, F., 1970: Cenosy Coleopter na vegetácii Devínskej Kobyl /Diplomová práca / Bratislava.

H e y r o v s k ý , L., 1956: Tesařikovití - Cerambycidae. Fauna ČSR, 5. Praha.
H e y r o v s k ý , L., 1956: Tesařikovití - Cerambycidae. Fauna ČSR, 5. Dodatek. Acta ent. bohemoslov., 62, s. 67-69.
K o n č e k , M., Pe e t r o v i č , Š., 1957: Klimatické oblasti Československa, Meteorolog.zprávy 10, 5. Praha.
K o r b e l , L., 1957: Coleoptera Bratislavského kraja.(Záverečná správa),Bratislava.
M i š í k , M., G u l i č k a , J., U r v i c h i a r o v á , E.,1974: Devínská Kobyla. Bratislava.
R o u b a l , J., 1936: Katalog Coleopter Slovenska a Podkarpatské Rusi, 2 diel, Bratislava.

Adresa autora (Anschrift des Autors) :

Eduard Jendek, Medzilaborecká 15, 829 00 Bratislava.

L I T E R A T U R A

Mamaev B.M., Danilevskij M.L. : Ličinky žukov-drovosekov. 280 stran, 59 obr. Izdatelstvo " Nauka " Moskva 1975. Cena 2 ruble 11 kopejek.

V knize je popis larev 206ti druhů tesaříků vyskytujících se na území SSSR a sousedních oblastí. Autoři u některých druhů uvádějí živné rostliny, zeměpisné rozšíření, cizopasníky larev a na padesátidevíti obrázcích a tabulkách je vyobrazení několika set larev nebo jejich detailů.
Publikace je dobrým přínosem pro entomologickou i lesnickou práci.

Zdeněk Černý